03 සංස්කෘතිය

3.1 "සංස්කෘතිය" සමාජ විද්‍යාත්මක දෘෂ්ටි කෝණයෙන් නිර්වචන ආශ්‍රිත ව හඳුනා ගැනීම

සංස්කෘතිය Culture යන වචනයෙන් යුරෝපය තුළ ප්‍රචලිත වූ පිරිසුදු බව, සකස්කරන ලද්ද, හැඩගස්වන ලද්ද යන අර්ථ දෙන ''සංස්කෘතිය'' සමාජ හා මානව විද්‍යාඥයින් විසින් එය විද්‍යාත්මක අර්ථයෙන් හඳුන්වා දී තිබේ. කිසියම් ජන සමූහයක සුවිශේෂ ජීවන රටාව සංස්කෘතිය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. මිනිසාගේ සමාජ උරුමය වශයෙන් හැඳින්විය හැකි සංස්කෘතිය, අදීන සිතුවිලි පරම්පරාවක සංකේතය වේ. සංස්කෘතියෙන් තොර සමාජයක් හෝ සමාජයෙන් තොර සංස්කෘතියක් හෝ නොපැවැතිය හැකි බවත්, සංස්කෘතියක් පවත්වා ගෙන යා හැක්කේ මිනිසාට පමණක් බවත් සමාජ හා මානව විද්‍යාඥයෝ සනාථ කරති.

එසේ ම සංස්කෘතියක් තවත් සංස්කෘතියකින් වෙනස් වන්නේ භෞතික ස්වරූප වන කඳුහෙල්, තැනිතලා, දේශගුණය, වෘක්ෂලතා, භාෂාව හා ආගම, ආර්ථික, දේශපාලන වැනි සාධක මත ය. බොහෝ දුරට පාරිසරික සාධක මත මානව සිතුම් පැතුම් ගොඩනැගේ. එක් මිනිසෙකුගේ අදහස් (Ideas) වුව ද සමාජයක පොදු පිළිගැනීමකට ලක්වීමෙන් සංස්කෘතික වටිනාකමක් ඊට ලැබේ. නිදසුන් ලෙස ආහාර අවශ්‍යතාව ඉටුකර ගැනීම සඳහා දඩයම් කිරීම, සත්ව පාලනය, ගොවිතැන් කිරීම ද එසේ ම නව දැනුම ලබා ගැනීම සඳහා යාවජීව අධ්‍යාපනය ද යොදා ගනියි. එසේ ම සංස්කෘතික විවිධත්වය සමාජ හා මානව විද්‍යාව තුළ උසස් පහත් ලෙස වෙන්කර අනුමත නොකරයි. කිසියම් සංස්කෘතියක් ප්‍රබල සංස්කෘතියක් විසින් යටත් කරගැනීමෙන් පසුව මව් සංස්කෘතියේ ලක්‍ෂණ යටපත් කරගෙන නව සංස්කෘතික ලක්‍ෂණ එම සංස්කෘතිය තුළට විසරණය වෙයි. ඒ බව බටහිර ජාතීන් විසින් ආසියානු අප්‍රිකානු රටවල් යටත් කර ගැනීමෙන් දායාද කළ මිෂනාරි අධ්‍යාපනයෙන් පැහැදිලි වෙයි. එය පසුව විධිමත් පාසල් අධ්‍යාපනයක් දක්වා ව්‍යාප්ත විය.

සංස්කෘතිය පිළිබඳ ව සමාජ විද්‍යාඥයින්ගේ මතවාද ඇසුරින් විග්‍රහයක් කිරීමේදී බ්‍රිතාන්‍ය මානව විද්‍යාවේ පියාවන ඊ. බී. ටයිලර් E.B. Tylor ගේ නිර්වචනය මූලිකත්වයෙහිලා සැලකේ. ඔහුගේ අදහස අනුව

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

යම් කෙනෙකු සමාජයේ සාමාජිකයෙකු වශයෙන් ලබාගන්නා දැනුම, විශ්වාසය, කලාව, සාරධර්ම, නීතිය, සිරිත් හා වෙනත් හැකියාවන් හා පුරුදු ආදියෙහි එකතුව තම ප්‍රාථමික සංස්කෘතියයි. (Primitive Culture, 1871) මිනිස් ජීවිතයේ සෑම අංශයක් ම මෙම නිර්වචනය තුළින් දැක ඇති බව පෙනේ. සමාජ විද්‍යාත්මක ව දෘෂ්ටි කෝණයෙන් බලන කල අධ්‍යාපන උරුමයන්ට විශේෂ තැනක් හිමි වේ. එනම් මානව සමාජයේ පරපුරින් පරපුරට තම සංස්කෘතික උරුමයන් ගෙන යන්නේ අධ්‍යාපනික දැනුම වාහකයක් ලෙස යොදා ගනිමිනි. කලාව, දැනුම, සාරධර්ම ආදියේ සීමාවක් ද දක්නට නොලැබේ. මෙම නිර්වචනය තුළින් සමාජීය ජීවිතයේ භාවික සබඳතා ක්‍රියාකාරකම් ඒ තුළින් නිපදවා ඇති මෙවලම් උපකරණ ආදිය ද සංස්කෘතියේ නිෂ්පාදිතයන් බවට අරුත් දෙයි. ඊ.බී. ටයිලර්ගේ නිර්වචනයෙහි සිට මේ දක්වා සංස්කෘතිය පිළිබඳ ව නිර්වචන 165ක් පමණ වාර්තා වී තිබේ. මින් පැහැදිලි වන්නේ, මිනිස් චර්යා හෝ සංස්කෘතිය පිළිබඳව නිශ්චිත නිර්වචනයක් එක එල්ලේ දිය නොහැකි බව ය.

රැල්ප් ලින්ටන් පැවැසුවේ, "මිනිසා පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට දායාදයක් වශයෙන් ගෙන යන ජීවන රටා සමුදාය සංස්කෘතිය" වශයෙනි. මැලිනොව්ස්කිට අනුව "මිනිසාගේ මනෝකායික අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට ඇතිකරගත් දෙය සංස්කෘතියයි." එනම් මානවීය ක්‍රියාකාරිත්වය තුළ උපයෝගී පක්ෂය ඉන් අවධාරණයට ලක් වේ. ඇතිවන අවශ්‍යතා යම්කිසි සමාජ රාමුවක් තුළ ඉටුකර ගැනීමට ප්‍රයත්න දැරීමේ දී ගැටෙන, පැහෙන සියලු දෙය මේ අනුව සංස්කෘතිය බව මැලිනොව්ස්කි ගේ අදහස විය. රේමන්ඩ් ෆර්ත් දැක්වූයේ ''දෙන ලද ජීවන රටාවක් ඇතුළත පුද්ගලයින් සමූහයක් සංවිධානය වී ඇති ආකාරය'' සංස්කෘතිය බව ය. පුද්ගල සමූහයක් යම් ජීවන රටා සමුදයක් ලෙස ආකෘති ගතවීමෙන් සංස්කෘතිය සංකල්පනය වන බව ඔහුගේ අදහස විය. සමූහයක භූගෝලීය සීමාව හෝ පැතිර පවත්නා භූමි ප්‍රදේශය, කාලය වැනි සීමාකාරී සාධකවල බලපෑමට සංස්කෘතිය යටත් වන බව මේ අදහසට ඇතුළත් වේ. එකී සීමා තුළ යම් අනන්‍ය ජීවන රටාවක් අයත් කරගත් සමූහයක ප්‍රකට ලක්ෂණ සමුදය සංස්කෘතිය බව ඔහුගේ අර්ථකථනයට අතුළත් විය.

අප සමාජයේ විසීමෙන් ලබන, කාටත් පොදු වූ, නිතර භාවිත කෙරෙන අනාගත පරම්පරාවට ද භාර දෙන හැසිරීම් මෝස්තර පිටුපසින් ඇති අදහස් සමූහය සංස්කෘතිය බව රැඩ්ක්ලිෆ් බ්‍රවුන් පවසා තිබේ.

එල්වුඩ්ගේ අවධානයට ලක් වූයේ, සංස්කෘතියේ පැතිරීම කෙරෙහි ය. භාෂාව සංස්කෘතිය පැතිරීමේ ප්‍රධාන වාහකයා වේ. විවිධ ලක්ෂණ ඇති සමාජ සම්බන්ධ කරන්නේ සංස්කෘතියෙන් වන අතර මිනිසා තමන් හා බාහිර ලෝකය පිළිබඳ ව ලබා ගන්නා දැනුම හා හැකියාවනුත් අයත් වන්නේ සංස්කෘතියට ය.

සමාජ විද්‍යා විශ්ව කෝෂයට අනුව සංස්කෘතිය "සංකේතානුසාරයෙන් සමාජීය ලෙස හිමිකොට ගත්තා වූත්, රටාවන්ට දිය හැකි සාමූහික නාමය"යි.

සංස්කෘතිය මිනිසාගේ ජීවිතය හා කෙතරම් දුරට බද්ධ වී ඇත්දැයි යන්න, මැලිනොවුස්කි විසින් සංස්කෘතිය සමාජ ජීවිතයේ යථාර්ථය ස්පර්ශ කරන්නක් ලෙස හඳුන්වාදීම මගින් ම සනාථ කරයි.

3.2 සංස්කෘතියට ආවේණික විවිධ ලක්ෂණ

3.2.1 සංස්කෘතික ගැටුම - (Culture Conflict)

සංස්කෘතිය පිළිබඳ තවත් වැදගත් කරුණක් නම් සංස්කෘතික ගැටුම හා ව්‍යාප්තියයි. කිසියම් සංස්කෘතියකට වෙනත් සංස්කෘතියක පිළිගත් අංග, නව සම්ප්‍රදායන්, නීති රීති එක් කිරීමට යාමෙන් සංස්කෘතික ගැටුමක් ඇතිවේ. ඇතැම් විට මෙම ගැටුමේ ප්‍රතිඵලය වන්නේ ගැටීමට භාජනය වූ සංස්කෘතීන් දෙකට ම අදාළ නොවන නව සංස්කෘතියක් බිහිවීම යි. යුද්ධ, ආක්‍රමණ, සුහද සංක්‍රමණ මගින් මෙය සිදුවිය හැකි ය. ලංකාවට අධිරාජ්‍යවාදීන්ගේ පැමිණීම නිසා වූ සංස්කෘතික ගැටුම මේ සඳහා නිදසුන් වේ. මිෂනාරී කතෝලික ආගම පතුරුවා හැරීම, මිෂනාරි අධ්‍යාපනය ආදිය මගින් අධිරාජ්‍යවාදීන් විසින් බලහත්කාරයෙන් සිය සංස්කෘතික උරුමයන් ශ්‍රී ලාංකිකයින්ට දායාද කිරීමට උත්සාහ ගන්නා ලදී. එහි ප්‍රතිඵලය වූයේ ඉංග්‍රීසිත් නොවන, සිංහලත් නොවන, මිශ්‍ර ආගන්තුක සංස්කෘතියක් අපට උරුම වීමයි. මහා සංස්කෘතීන් හා උපසංස්කෘතීන් අතර ගැටුම ද, පරම්පරා ගැටුම ද, සංස්කෘතික ගැටුමට හේතුවී ඇත. සංස්කෘතික ව්‍යාප්තිය සංස්කෘතික ගැටුමේ අමතර ප්‍රතිඵලයකි. සංස්කෘතික ගැටුම හා ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ සංකල්පය ''තොන්ස්ටන් සෙලින්'' නම් මානව විද්‍යාඥයාගේ ඉදිරිපත් කිරීමකි.

ගවමස් ආහාරයට ගැනීම හින්දු - දමිල සංස්කෘතියේ බැහැර කෙරෙන අතර බටහිරට එය වලංගු නොවී ය. විලාසිතා පිළිබඳ පවතින තරුණ - වැඩිහිටි මතවාදී අරගල ආදිය මෙකී සංස්කෘතික ගැටුම්වල ප්‍රකට අවස්ථා ලෙස දැක්විය හැකි ය.

3.2.2 සංස්කෘතික විසරණය. (Cultural Diffiusion)

19 වන සියවසේ දී යටත් විජිතකරණය සමඟ සංස්කෘතික විසරණය පුළුල් ලෙස සිදුවිය. එය ලෝකය පුරා ව්‍යාප්ත වූයේ ප්‍රංශ, පෘතුගීසි, ලන්දේසි හා ඉංග්‍රීසි යන අධිරාජ්‍යවාදී පාලනය සමඟ ය. නූතනයේ සංස්කෘතික විසරණය සිදුවන්නේ බහුජාතික සමාගම්වල ක්‍රියාකාරිත්වයන්, ජාත්‍යන්තර ආයතන හා ජනමාධ්‍යවල මැදිහත් වීමත් හරහා ය. එය නව යටත් විජිතකරණය යි. කිසියම් සංස්කෘතික බලපෑමක් තවත් සංස්කෘතියකට ව්‍යාප්ත වීමෙන් සංස්කෘතික විසරණය සිදුවෙයි. මෙසේ ආයාසයකින් තොරව සිදුවන නිරායාස ගලා යාම විසරණය නමින් හඳුන්වයි. මෙම සංකල්පය ඉදිරිපත් කරන අය අතර ''ප්‍රාන්ස් බොආස්'' සහ ''රූත් බෙනඩික්ට්'' ප්‍රධාන වේ. රැල්ප් ලින්ටන් නම් මානව විද්‍යාඥයා පවසන ආකාරයට ඕනෑම සංස්කෘතියක සියයට අනූවක් (90%) අංග විසරණය නිසා ලබන ඒවා ය.

ශ්‍රී ලංකා සමාජය ඈත අතීතයේ සිට පෙර අපර දෙදිග සංස්කෘතික විසරණයන්ට ලක්විය. එය පළමුව ප්‍රභූපන්තිය අතර ව්‍යාප්ත වූ අතර ඉන්පසු පහළ ම සමාජ ස්තරයන් දක්වා විසරණය විය. නිදසුන් ලෙස මහින්දාගමනයේ දී සිදු වූ සමාජ පෙරළිය හා නව යටත් විජිතකරණයේ දී ස්වදේශික නාගරික පන්තිය පළමුව සංස්කෘතික විසරණයට අනුව අනුවර්තනය වීමත් සැලකිය හැකි ය.

3.2.3 සංස්කෘතික ලැග්ම (Cultural lag)

සංස්කෘතිය වෙනස්වීමට එරෙහි වූ සංස්කෘතික ලැග්ම පිළිබඳ සංකල්පය මුල්වරට හඳුන්වා දුන්නේ ඇමරිකානු ජාතික සමාජ විද්‍යාඥයෙකු වූ W.F. ඔග්බර්න් විසිනි. මෙය න්‍යායක් වශයෙන් ඉදිරිපත් කරන ලද්දේ ද මොහු විසිනි. සංස්කෘතික ලැග්ම සංස්කෘතියේ වෙනස්වීමේ එක්තරා අවස්ථාවකි. සමහර සංස්කෘතික අංග ඉක්මනින් වෙනස් වී වර්ධනය වන අතර තවත් අංග වෙනස් නොවී ඒ ආකාරයෙන් ම පවතී නම් එහි සංස්කෘතික ලැග්මක් ඇතැයි පිළිගැනේ. බලවත් සංස්කෘතික බලපෑම නිසා දුර්වල සංස්කෘතික අංග ඉක්මනින් වෙනස් වන අතර ඇතැම් අංග ඒ ආකාරයෙන් ම පවතී නම් එය සංස්කෘතික ලැග්මකි. නිදසුන් ලෙස දුම්රිය හා රථවාහන ප්‍රවාහනයට එකතු වන වේගයෙන් මාර්ග පද්ධතිය හා මාර්ග සංඥා තාක්ෂණය දියුණු නොවීම නිසා ගමනාගමන කටයුතුවල ප්‍රමාදයක් දක්නට ලැබෙන අතර රිය අනතුරු බහුල ව සිදු වේ. මේ හැර කාලගුණ

විපර්යාසයන් මෙන් ම අකුණු අනතුරු වළක්වා ගැනීමේ තාක්ෂණික උපකරණ භාවිත නොකිරීම ද සංස්කෘතික ලැග්ම නිසා සිදුවන්නකි. කෘෂිකාර්මික යන්ත්‍ර සූත්‍ර මෙන් ම නවීන ගෘහ උපකරණ භාවිතයට ද නොගෙන මිනිස් ශ්‍රමයෙන් කටයුතු කිරීමෙන් ද සංස්කෘතික ලැග්ම හඳුනාගත හැකි ය. බොහෝ විට සංස්කෘතික ලැග්ම ප්‍රකට වනුයේ භෞතික දියුණුවට සාපේක්ෂ ව අදහස්, සම්ප්‍රදායන් හා චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර වෙනස් නොවීම නිසා බව පැහැදිලි වේ. එනම් වෙනස්කම්වලට ලක්නොවී සිටීමේ ගතානුගතික චින්තනය සංස්කෘතික ලැග්මට මග සලස්වන බව පැහැදිලි ය.

3.2.4 සංස්කෘතිය හා සමාජය

සංස්කෘතියකින් තොරව සමාජයකට පැවතිය නොහැකි ය. සංස්කෘතියක් පවත්වා ගෙන යාමේ අවශ්‍යතාව මානව සමාජයට පමණක් අයත් වෙයි. ප්‍රාථමික යුගවල ජීවත් වූ පුද්ගලයෝ ද අවට සමාජය සමඟ සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගනිමින් සංස්කෘතිකාංග පවත්වාගෙන ගියහ. අලුත් තාක්ෂණික මෙවලම් භාවිතයට හුරුවීමත් සමඟ එම උපකරණ සංස්කෘතික උපකරණ ලෙස පෙනී සිටි අතර මානව චර්යාවන් සංකේතාත්මක ව චර්යාවක් විය. සංස්කෘතියක් ඇතිවන්නේ ජන සමූහයක් එකට ජීවත් වීමෙන් ය. මේ සඳහා පරසරය බලපායි. මිනිස් ජීවිතය පවත්වා ගෙන යාම සඳහා ආහාර අවශ්‍ය වෙයි. භූගෝලීය සාධක මත සාමූහික ක්‍රියාදාමය මින්පසුව ආහාර නිපදවීම සිදු කරයි. ඇමරිකාවේ තිරිඟු සංස්කෘතියක්, චීනයේ සහල් සංස්කෘතියක් ඇත. ආහාර පාන මෙන් ම ඇඳුම් - පැලඳුම් ද පාරිසරික සාධක මත භාවිත වන බව පෙනේ.

සංස්කෘතිය සමාජය තුළ ස්ථාපිත කිරීමේ දී මානව පවුල මූලික ව ක්‍රියා කරයි. එමගින් පුද්ගලයා සංස්කෘතික සත්ත්වයෙකු ලෙස මානව සමාජයට සම්මත ව බන්ධනය කරයි. ද්විතියික සංස්ථාවන් වන පාසල් අධ්‍යාපනය, නීතිය, ආගම, විවාහය මගින් ඊට අවනත වීමට පුද්ගලයාට සිදුවෙයි. මෙම ක්‍රියා සමූහය පිටු පසින් ඇති බලවේගය සංස්කෘතියයි. අනෙක් අතට සමාජයත් සංස්කෘතියත් අතර පවත්නා දැඩි සම්බන්ධතාව ප්‍රවාහයක් ලෙසින් පරපුරින් පරපුරට සම්බන්ධ වෙයි. මේ නිසා සමකාලීන පරිසරය මෙන් ම ආකල්පයන්ගේ සංවර්ධනයටත් විශාල අනුග්‍රහයක් වෙයි.

ක්ලක්හෝන් (Kluckhohn) නම් සමාජ මානව විද්‍යාඥයාට අනුව සංස්කෘතිය මූලික වශයෙන් සමාජ අවශ්‍යතා (Social Needs) ඉටු කිරීමේ ඒකායන මාර්ගයයි. සමාජයේ සාමාජිකයෙකු ලෙස මිනිසා,

මිනිසා වෙත ඇති මානසික හා භෞතික අවශ්‍යතා ඉටුකර ගැනීමේදී ඒ සමාජයේ සමාජ ලක්‍ෂණයන්ගේ ප්‍රතිමූර්තියක් බඳු සංස්කෘතිය එහිලා නිශ්චිත මාර්ගෝපදේශකත්වයක් පෙන්වන බව ඔහු විසින් වැඩිදුරටත් පවසා තිබේ.

රූත් බෙනඩික්ට් (Ruth Benedict) නම් සමාජ විද්‍යාඥවරිය පෙන්වා දෙන තවත් වැදගත් කරුණක් වනුයේ සමාජයට යම්කිසි ක්‍රමවත් සැලැස්මක් තිබීමට මෙම සංස්කෘතිය උපකාර වන බවයි. ''ටැල්කොට් පාර්සන්ස්'' නම් සමාජ විද්‍යාඥයා සංස්කෘතිය මූලික වශයෙන් ක්‍රියාකාරකම් පද්ධතියක් බව ප්‍රකාශ කරයි. ඔහු දක්වන අන්දමට සංස්කෘතිය ඇතිවන්නේ ද මිනිසා එකිනෙකා සමඟ පවත්වන අන්තර් ක්‍රියාවල බලපෑමෙනි. එමෙන් ම සංස්කෘතිය හා සමාජය අතර ඇති බැඳීම් තේරුම් ගැනීමට වැදගත් වන අංග තුනකි.

01. අදහස්	(Ideas)
02. ධර්මතා	(Norms)
03. භෞතික සංස්කෘතිය	(Material Culture)

අදහස් (Ideas)

අදහස් නම් විවිධ සමාජවල මිනිසුන්ගේ සිතුම් පැතුම් ය. මානව විද්‍යාඥයින් පෙන්වා දෙන්නේ සංස්කෘතිය අනුව මිනිසුන් වෙනස්වන බවයි. ප්‍රාථමික සමාජයේ සොබාදහමේ ක්‍රියාකාරිත්වය සැලකුවේ බලගතු දෙවිවරු ලෙසට ය. ඒ සඳහා පුද පූජා පැවැත් වූහ. ගැමි සමාජයේ ද ඊට වඩා වෙනස් ආකාරයට සැළකූහ. සොබාදහමේ ක්‍රියාකාරිත්වය මිනිසාගේ පැවැත්මට උපකාර වන බැවින් තම කෘතවේදීත්වය දැක්වූයේ ජලය සමග ගනුදෙනු කිරීමෙන් ය. බෞද්ධ - හින්දු අවුරුදු සමයේ දී කෘෂිකාර්මික කටයුතුවලට උපකාර කළ ගවමහීෂාදීන්ට ප්‍රණීත ආහාර පාන දුන්නේ ය. මල් මාලාවලින් සැරසුවේ ය. නාගරික සමාජයේ අදහස් ප්‍රාථමික සමාජයේ හා ගැමි සමාජයේ ජන විඥානයට වෙනස් විය. ඔවුහු තර්කානුකූලව සිතූහ. බෞද්ධ, හින්දු, ඉස්ලාම්, ආගමික ඉගැන්වීම් අනුව අනුගාමිකයින් දෙව්ලොවත් අපායත් ඇතැයි පිළිගනිති. සුචරිතය හා දුෂ්චරිතය විශ්වාස කරති. දන්දීම, සිල් රැකීම හා භාවනානුයෝගී වීම පිළිබඳ ආධ්‍යාත්මික දැක්මක් තිබේ. මෙම අදහස සංස්කෘතික අදහස් ලෙස පෙන්වාදිය හැකි ය.

ධර්මතා (Norms)

සමාජ සංස්කෘතිය පෝෂණය වීමෙහිලා ධර්මතා වැදගත් වෙයි. සමාජයේ ජීවත් වීමේදී සමාජ විඥානයට අනුවර්තනය වන්නේ ධර්මතා මගිනි. මූලික සමාජවල ධර්මතා චාරිත්‍ර හා වාරිත්‍ර ලෙසින් ද නවීන සමාජවල ධර්මතා නීති රීති මගින්ද ක්‍රියාත්මක වෙයි. මෙය විවෘත ව දැකිය හැකි වන අතර සමාජ සම්මත හැසිරීම් සමුදාය දක්විය හැකි ය. නිදසුනක් ලෙස ආගමික පූජනීය ස්ථානයකට ඇතුල්වීමේදී සුදුවතින් සැරසීම, හිස්වැසුම් සහ පාවහන් ගැලවීම හින්දු කෝවිලක දී උඩුකය නිරාවරණය කිරීම උපශාන්ත ව ගමන් කිරීම දක්නට පුළුවන.

එමෙන් ම අවමංගල අවස්ථාවකට වඩාත් සංවේදී මුහුණු ඉරියව් පලවන්නේත්, මංගල අවස්ථාවකට ද විලාසිතා ඇඳුම් - පැළඳුම් තුටුපහටු හැසිරීම් රටාව සමාජ ධර්මතා රඟ දක්වීමකි. මෙම යහපත් ප්‍රමිතීන් සමූහය ''ප්‍රතිමාන'' ,''ධර්මතා'' හෝ ''සංස්කෘතික චර්යා'' යනුවෙන් සමාජ මානව විද්‍යාඥයින් හඳුන්වති. සමාජයේ ධර්මතා බිඳ වැටීම සමාජ අපයෝජනයට හේතුවන අන්දම එමිල් ඩුර්කයිම් සුවිශේෂීව විග්‍රහ කර ඇත.

භෞතික සංස්කෘතිය (Material Culture)

මානව පරිණාමයේදී ශිලා යුගයේ සිට නූතන අභ්‍යවකාශ යුගය දක්වා පැමිණි ගමන්මගේ දී ශිෂ්ටාචාර ගත වූ මිනිසා තම පහසුව උදෙසා නිර්මාණය කරගත් ද්‍රව්‍ය සියල්ල භෞතික සංස්කෘතියේ අංග වේ. නිදසුනක් ලෙස ඇඳුම් පැළඳුම්, කලා නිර්මාණ, විවිධ අවි ආයුධ, වැව් අමුණු, යන්ත්‍ර සූත්‍ර, යාන වාහන දක්නට පුළුවන. කෞතුකාගාරවල ඇති භෞතික සංස්කෘතික භාණ්ඩද ඒ අතර වෙයි. මේවා ප්‍රකට සංස්කෘතියට අයත් වෙයි. භෞතික නිෂ්පාදිතයන් දෘශ්‍යමානය. ස්පර්ශ කළ හැකි ය. ඕනෑම උපකරණයක් භෞතික සංස්කෘතියට අයත් වන්නේ මිනිසාට අවශ්‍ය ම අංග වන්නේ නම් පමණි. භෞතික සංස්කෘතිය පණගන්වන ආධාරක, උපකරණ හා මෙවලම් වූවා සේ ම ජනවහර, ප්‍රතිමාන, විශ්වාස, ආකල්ප, මතවාද වැනි දේ තුළින් අභෞතික සංස්කෘතිය පණ ගැන්වේ. රැල්ප් ලින්ටන් පවසන්නේ සංස්කෘතිය තුළ ඇත්තේ භෞතික ගුණය නොව මානසික ගුණය බව යි. මෙහිදී භෞතික නිෂ්පාදිතයන් අවස්ථෝචිත පරිදි පරිහරණය කිරීම සඳහා මානසික ගුණය වැදගත් වන බව අවධාරණය කරයි.

සංස්කෘතිය හා සමාජය පිළිබඳ කිව හැකි වන්නේ සමාජයේ ක්‍රියාත්මක වන කිසියම් පිළිවෙලක් හෝ රටාවක් ඇත්ද එය සංස්කෘතිය බවයි. සමාජය සම්මත කරගත් මාර්ගවලින් පිට පැනීම වූ කලී සංස්කෘතියෙන් ද පිට පැනීමකි. සමාජයක පවතින අදහස් ධර්මතා හා භෞතික උපකරණ ද සංස්කෘතිය මගින් අර්ථවත් කර තිබෙන බව ද කිව හැකි ය.

3.3 සංස්කෘතිය පුද්ගල හැසිරීම පෝෂණය හා වර්ධනය කෙරෙහි ඇති කරන බලපෑම්

පුද්ගල පෞරුෂය හා සංස්කෘතිය පවරා දීම

සංස්කෘතිය පරපුරෙන් පරපුරට පවරා දෙන්නකි. මෙකී සංස්කෘතික සම්ප්‍රේෂණයේ මාධ්‍ය වන්නේ අදාළ සමාජ රටාවේ ව්‍යවහාර වන භාෂාව යි. සංස්කෘතික සමාජ ප්‍රයෝජන කාරක වශයෙන් පවුල, පාසල, සම වයස් කණ්ඩායම් වැදගත් වේ. සිග්මන් ෆ්‍රොයිඩ් නම් මනෝවිද්‍යාඥයා පුද්ගලයාගේ පෞරුෂත්වය මනෝ විශ්ලේෂණවාදය යටතේ ඉදිරිපත් කරයි. ඔහු වඩාත්ම අවධානය යොමු කරන්නේ පෞරුෂත්වය, උපත හා සංවර්ධනය පිළිබඳව ය. ඔහුගේ පර්යේෂණවල මූලික පදනම මනසයි.

එසේම මාග්‍රට් මීඩ්, රූත් බෙනඩික්ට් යන සමාජ හා මානව විද්‍යාඥයින්ගේ දෘෂ්ටි කෝණයට අනුව පුද්ගලයාගේ පෞරුෂ වර්ධනයට සමාජ හා සංස්කෘතීන් බොහෝ දුරට බලපාන බව පෙන්වා දෙයි. ආක්‍රමණශීලී ගති ලක්ෂණ ප්‍රකට වීමෙහි ලා මූලික වශයෙන් ඔහු ජීවත්වන සමාජය හා සංස්කෘතිය වැදගත් වූ බව පෙනේ. ''මුණ්ඩුගුමාර්'' (Mundugumar) හා ඩෝබු (Dobu) - සමාජයේ දරුවන් ආක්‍රමණශීලී පෞරුෂයකිනුත්, ඇරාපේෂ්, සුනී (Arapesh, Zuni) සමාජයේ දරුවන් සමබර පෞරුෂයකිනුත් යුක්ත පුද්ගලයින් පිරිසක් වීමෙන් පෙනෙන්නේ පුද්ගල පෞරුෂත්වය සඳහා සමාජ හා සංස්කෘතික පරිසරය බලපාන බව ය. මෙහිදී මුණ්ඩුගුමාර් වැසියන් දරුවන් සුරතල් කරයි. මව කිරි දෙන්නේ ඉතා ඕනෑකමින් වේ. ඇරාපේෂ් සමාජයේ මව දරුවාට හිටගෙන සිට කිරි දීම සාමාන්‍ය ක්‍රමයකි. කිරි බී අවසන් වීමට පෙර ඉවත් වෙයි. දරුවා වඩාගෙන නොයයි. හඬා වැළපීම නොසලකයි. දරුවා නලවන්නේ හෝ සුරතල් කරන්නේ නැත. මෙවැනි දරුවන් මුඛය සැපත හෙවත් මුඛයෙන් ලබන සැපත අඩු නිසා පසුකාලයේ දී ඇඟිලි උරාබොයි, නිය පොතු කයි. ආහාර ගැනීමේ දී දැඩි ගිජුකමක් දක්වයි. නූතන කාර්මික සමාජයේ දරුවන්ට මවගේ උණුසුම ආදරය නොලැබෙයි.

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

දිවාසුරකුම් මධ්‍යස්ථානයක පාලිකාවගේ රැකවරණය ලබයි. මාතෘ විහීනතාව පෞරුෂ වර්ධනයට අයහපත් ලෙස බලපායි. විස්තෘත පවුලේ හැදෙන වැඩෙන දරුවන්ට මෙන් කථා කිරීමට වාග් මාලාවක් නොලබයි. මේ නිසා ඇතැම් දෙමව්පියන් කනස්සල්ලට පත් වෙයි. ද්විතියික සමාජානුයෝජනයේ දී සමවයස් කණ්ඩායම් සමඟ සමාජ විරෝධීව හැසිරෙයි. බිඳුනු පෞරුෂ ලක්ෂණ පෙන්නුම් කරයි. ආක්‍රමණශීලි ගති ලක්ෂණවලින් යුක්ත වෙයි.

මේ නිසා පරිසමාප්ත සමබර පෞරුෂයකින් යුක්ත වීමට නම් කායික මානසික පෝෂණය මෙන් ම සමාජානුයෝජන කාර්යයද වැදගත් වේ. යහපත් සංස්කෘතික පවරා දීම පුද්ගල පෞරුෂය ගොඩනැගීමට හේතු වන අතර මෙය සංස්කෘතිය අභ්‍යන්තරීකරණය කිරීමකි. එය පුද්ගල ඇතුළාන්තය සහ සංස්කෘතික චර්යාධර්ම රටාවේ. කිසියම් පුද්ගලයෙකු විසින් ඇති කරගනු ලබන ක්‍රමානුකූල ලෙස පිළියෙල වූ සාරධර්ම විශ්වාස හා වෙනත් අගනාකම් පිළිබඳ එකතුවක් ලෙස ද පෞරුෂ ගති ලක්ෂණ හැඳින් විය හැකිය.

ඕනෑම පුද්ගලයෙකු සහජයෙන් ම උරුමකරගත් ජීව විද්‍යාත්මක ගති ලක්ෂණවලින් යුක්ත ය. ආත්මාර්ථකාමීත්වය ආක්‍රමණශීලී බව, සමාජ ජීවිතයේ දී සැබෑ ගති ලක්ෂණ නොවීමට සමාජානුයෝජන ක්‍රියාවලියේ දී දඬුවම් මෙන් ම පාරිතෝෂික ලබාදෙයි. ඔහුට ලැබෙන ප්‍රතිචාරය අත්පුඩි ගැසීම හෝ බැණවැදීම විය හැකි ය. මේවා උත්තේජන ලෙස හඳුන්වාදිය හැකි ය. මිනිසා විසින් සංවර්ධනය කොට ගන්නා යහපත් කායික ක්‍රියාත්, මානසික ක්‍රියාත් පෞරුෂය වශයෙන් දැක්විය හැකි ය. මේ නිසා පුද්ගලයාගේ කායික හා මානසික ක්‍රියාකාරීත්වය පෞරුෂයේ දී වැදගත් තැනක් ගනියි. සිද්ධාර්ථ කුමාරයා බුදු වන්නට උත්සාහ කළේ මිනිසාත් මිනිස් සිතත් පිළිබඳ ව්‍යාකූල තත්ත්වය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් පසුව ය. පුද්ගල පෞරුෂය ක්‍රියාත්මක කරන බලවේගය සිත වන්නා සේම එම සිත නිරන්තරයෙන් ම බාහිර පරිසරය හා සම්බන්ධ වීමෙන් පෞරුෂ වර්ධනය සඳහා වූ මානසික වර්ධනය යහපත් අතට හෝ අයහපත් අතට නැඹුරු කරවයි. එයට හොඳම උදාහරණය වන්නේ සත්තිගුම්භ කථා වස්තුවයි.

එසේ ම ලාංකේය සංස්කෘතිය තුළ සාමූහිකවාදය, ජාතික හා ආගමික, උත්සව මෙන් ම ආපදාපන්න අවස්ථාවල දී එකමුතුකම ඉස්මතු වීම සුවිශේෂ ලක්ෂණ වේ. ලාංකිකයෝ බටහිර ජාතීන් මෙන් මානව කේන්ද්‍රවාදයෙන් මත්වූවන් නොවෙති. බෞද්ධ උත්සවවලට මෙන් ම අන්‍යාගමික උත්සවවලට ජනාධිපතිතුමා ඇතුළු පුරවැසියෝ සහභාගි වෙති. මෙය බෞද්ධ සංස්කෘතියේ එන සහජීවන සංකල්පයයි.

3.4 ගෝලීය ප්‍රවණතා හමුවේ ශ්‍රී ලාංකේය බෞද්ධ සංස්කෘතියට ඇතිවන බලපෑම්

21 වන සියවස පරිගණකයේ හා අන්තර්ජාලයේ යුගයයි. නූතන ලොව විඥාපන හා ප්‍රතිරූපවලින් පිරී පවතී. මේ සමඟ බිහිවන සන්නිවේදනයේ ජංගමශීලී බව ලොව සියලු සංස්කෘතික සීමා මායිම් අභිභවමින් ඒකීය සංස්කෘතියකට මුළු ලොව ම දිශාගත කිරීමට සමත් වෙයි.

අපි එය විශ්වීයකරණය හා ගෝලීයකරණය යන නම්වලින් හඳුන්වමු. මෙකී සංකල්පය තුළ ලොව කිසිදු සංස්කෘතියකට හුදකලා විය නොහැකි ය. එහි අවසන් ප්‍රතිඵලය මුළු ලොව තුළ ම සමජාතීය සංස්කෘතිය නිර්මාණය වීමයි. මෙකී සංස්කෘතික සමජාතීකරණයේ දී බටහිර ප්‍රබල සංස්කෘතීන්ගේ බලපෑම සෘජුව දක්නට ලැබේ. නූතනත්වය තුළ ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වන ශ්‍රී ලාංකේය සමාජයේ ගෝලීය සංස්කෘතික ප්‍රවණතාවන්ගේ විවිධ පැතිකඩ හඳුනාගත හැකි ය. රූපවාහිනී වෙළෙඳ දැන්වීම් මගින් අධිපරිභෝජනවාදී සමාජයකට හුරුකර ඇත. වර්තමානයේ ජනප්‍රිය සංකල්පයක් ලෙස ''විශ්ව ගම්මාන'' තේමාව හඳුන්වා දීමට පුළුවන. ගෝලීයකරණය නිසා සිදුවන මෙම සමාජ වෙනස් වීම (Social Mobility) ස්වාභාවික සංසිද්ධියකි. සමාජය යම් විපර්යාසයකට ලක්වන්නේ ද එසේ ම සංස්කෘතිය ද ඊට ගොදුරු වෙයි. එය එකම කාසියක දෙපැත්ත මෙන් පවතී.

සංවර්ධනයේ දියුණුවට පත් වූ ධනවාදී ආර්ථික ක්‍රමය තවදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා වෙළෙඳපොළ සකස් කර ගැනීමත්, නව නිෂ්පාදන අලෙවිකර ගැනීමත්, නව යටත් විජිතයන් වෙත එම භාණ්ඩ පුරුදු කිරීමත් ගෝලීයකරණයේ අරමුණු විය.

ක්‍රි.වෘ 1760 - 1830 වර්ෂවල යුරෝපයේ සිදු වූ කාර්මික විප්ලවයේ අතුරු ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඔවුන්ගේ වැඩවසම් සමාජ ක්‍රමය අභාවයට ගියේ ය. ඒ වෙනුවට ධනේශ්වර නව ලිබරල්වාදී සමාජ ආකෘතියක් නිර්මාණය විය. එංගලන්තය මානව කේන්ද්‍රණවාදය අනුව යමින් ඔවුන්ගේ සමාජ සංස්කෘතිය උසස් යැයි උපකල්පනය කරමින් ක්‍රි.වෘ 1815 දී සම්පූර්ණයෙන් ම ශ්‍රී ලංකාව යටත් කරගන්නා ලදී. එතෙක් පැවති ස්වයංපෝෂිත සාම්ප්‍රදායික සරල කෘෂිකර්මාන්තය වෙනුවට අපනයන වැවිලි ආර්ථිකය හඳුන්වා දෙන ලදී. පෘතුගීසීන් හා ලන්දේසීන් ගෙන ගිය වැඩ පිළිවෙළ ඉංග්‍රීසීන් විසින් තවදුරටත් ශක්තිමත් කරන ලදී. සාම්ප්‍රදයික කෘෂිකර්මාන්තය ආර්ථික

නොමිලේ බෙදා හැරීම සඳහා ය

වශයෙන් දුර්වල කරන ලදුව ලාංකිකයින් වතු වගාව සඳහා කම්කරුවන් ලෙස බඳවා ගන්නා ලදී.

ශ්‍රී ලංකාවේ මුල් වරට වැටුප් ලබන කම්කරු පංතියක් මේ නිසා බිහිවිය. එය ප්‍රමාණවත් නොවූ විට දී කම්කරුවන් ඉන්දියාවෙන් ගෙන්වන ලදී. මෙම කම්කරුවන්ට අවශ්‍ය කුළුබඩු, රෙදිපිළි, පාන්පිටි, මිලදී ගැනීමට වෙළෙඳ නගර නිර්මාණය විය. භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය සඳහා දුම්රිය මාර්ග හා මහා මාර්ග පද්ධතියක් කොළඹ කේන්ද්‍ර කරගෙන ඉදිවිය. වෙළෙඳ නගර ඉදිවීමත් අපනයන භෝග වගාව නිසා ඉඩම් අහිමි වීමත්, ජල පෝෂක ප්‍රදේශ සිඳීයාමත් නිසා කෘත්‍රිම ආහාර රටාවකට ඇබ්බැහි වීමත්, මත්පැන් හා මත් ද්‍රව්‍යවලට හුරු වීමත් සමඟ ලාංකිකයෝ දිළින්දන් වූහ.

මේ හැර බෞද්ධ විහාරස්ථාන කේන්ද්‍ර කරගත් අධ්‍යාපනය මෙන් ම හින්දු හා ඉස්ලාම් ආගමික ඉගැන්වීම් ද තහනම් කළ බටහිර ජාතීහු කිතුදහම ප්‍රචලිත කිරීමට ක්‍රියා කළහ. ක්‍රි.වඃ 1948 ටොරින්ටන් ආණ්ඩුකාරවරයා ප්‍රකාශ කර සිටියේ ''මිනිසුන් ක්‍රිස්තියානි ආගමට හරවා ගැනීම සඳහා ඉතා හොඳ මාර්ගය නම් අධ්‍යාපනයයි'' ඒ අනුව ක්‍රිස්තියානි පාසල්වලින් අධ්‍යාපනය ලබා බෞතීස්ම ලත් දරුවන්ට පමණක් රජයේ රැකියා ලබා දුන්හ. කෝල්බෲක් - කැමරන් දෙදෙනා ප්‍රකාශ කළේ ''ස්වදේශික පූජ්‍ය පක්ෂය විසින් දෙනු ලබන අධ්‍යාපනය කිසිසේත් ම සැළකිය යුත්තක් නොවන බව ය.''

ඉංග්‍රීසීන්ගෙන් ශ්‍රී ලාංකේය සංස්කෘතියට එල්ල වන අභියෝග තේරුම් ගත් ජාතික නායකයෝ ඊට මුහුණ දිය හැකි අධ්‍යාපනයක් ස්වකීය විහාරස්ථානවල ඇරඹූහ. මෙහි දී හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල නාහිමි, මිගෙට්ටුවත්තේ ගුණානන්ද නාහිමි, අනගාරික ධර්මපාලතුමා, හෙන්රි ස්ටීල් ඕල්කට්තුමා ආදීන් පෙරමුණ ගත්හ. බෞද්ධ විහාරාරාම කේන්ද්‍ර කරගෙන පාඨශාලා 200කට අධික සංඛ්‍යාවක් කුරුණෑගල, රඹුක්කන, නාවලපිටිය, රක්වාන, මාතලේ ආදී ප්‍රදේශවල පවත්වාගෙන ගියහ. කාලීන අවශ්‍යතාවක් ලෙස සලකා ඉංග්‍රීසි අධ්‍යාපනයද ගාල්ලේ මහින්ද, කොළඹ ආනන්ද, මහනුවර ධර්මරාජ, පන්නිපිටියේ ධර්මපාල වැනි ප්‍රධාන විදුහල්වලදී ලබාදෙන ලදි. 1895 ගාල්ලේ විජයානන්ද විහාරස්ථානයේ දී ඕල්කට්තුමාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් ඉරුදින දහම් පාසල් ක්‍රමය ඇරඹුණි. සී.ඩබ්ලිව්.ඩබ්ලිව් කන්නන්ගර මැතිතුමා හඳුන්වා දුන් නිදහස් අධ්‍යාපන ප්‍රතිපත්ති මෙහි දී බොහෝදුරට පිටිවහලක් විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විද්‍යෝදය හා විද්‍යාලංකාර විශ්ව විද්‍යාල ආරම්භ

විය. 1964 දී ජාතික අධ්‍යාපන කොමිෂන් සභාවේ යෝජනාවක් අනුව පාසල් විෂය මාලාවේ ආගම විෂය ද අනිවාර්ය විෂය මාලාවට එක්වීමෙන් බුද්ධ ධර්මය පාසැල්වල ඉගැන්වීම විධිමත් විය. මේ හැර 2500 සම්බුද්ධත්ව ජයන්තියට සමගාමී ව සෑම විහාරස්ථානයක ම දහම් පාසල් ඇරඹිණ.

ඔගස්ට් කොම්ට් නම් සමාජ විද්‍යාඥයා ඔහු අත්දුටු බටහිර සමාජ විසංවිධානය, සියදිවි නසාගැනීම, දික්කසාද වීම වැනි අපචාර ශ්‍රී ලංකාවේ සිදුවන සිදුවීම්වලින් අත්දකිමින් අපිදු සිටිමු. සමාජ විද්‍යාඥයින් දක්වන ආකාරයට මානව පවුලේ තත්ත්වය හා කාර්යභාරය වෙනස් වෙමින් පවතී. මෙම සමාජ පරිණාමය නිසා සාම්ප්‍රදායික ජාතික උත්සව හා සංස්කෘතික ක්‍රීඩාවන් පවා අභියෝගයට ලක් ව ඇත. අවුරුදු උත්සවයකට ඇති සමාජ විද්‍යාත්මක වටිනාකම පවා ඇගයීමට ලක් නොවේ. ආවාහ විවාහ උත්සව පවා දෑවැදි - බූදල් මත සිදුවෙයි. යුවතිපති දෙදෙනා හා එකිනෙකා සරණ යාම වෙනුවට දේපොළවලින් වන්දි ගෙවති. ගුණදම් නොමැති සමාජයක මංගල චාරිත්‍ර පවා සිදුවන්නේ ආගමික චාරිත්‍රානුකූල ව නොවේ. මෙම ප්‍රවණතාව බෞද්ධයින් අතර බහුල ය. එහෙත් පල්ලියේ, කෝවිලේ තවමත් එම චාරිත්‍ර සිදුවෙයි.

වෙසක් දින ප්‍රතිපත්ති පූජාව පැවැත්වීම වෙනුවට ජනප්‍රිය බුදුසමය අනුව යමින් වෙසක් සුභ පැතුම්, වෙසක් තොරණ, දන්සැල් යනාදියට ප්‍රමුඛතාව දීමේ ප්‍රවණතාවක් දක්නට ලැබේ. සාරධර්ම පිරි වැඩසටහන්, පුවත් ජනමාධ්‍ය මගින් ප්‍රචාරය වන්නේ යම් ප්‍රමාණයක වාණිජකරණයකට ලක්වීමක් ද සහිතව ය. ටෙලිනාට්‍ය මගින් පවා දෙන පණිවිඩය තුළද බොහෝ විට බිඳ වැටුණු පවුල් පසුබිම්, අනියම් සම්බන්ධතා, දික්කසාද වීම්, දෑවැදි ප්‍රශ්නය ඉස්මතු කරයි. මෙසේ විමසා බැලීමේ දී ශ්‍රී ලාංකේය සමාජ සංස්කෘතික දේහයේ මූලය වූ සාරධර්ම හා සාමූහික ලක්ෂණ ගෝලීය ප්‍රවණතා හමුවේ අභියෝගයට, විවිධ විචලනයන්ට ලක්වෙමින් පවතින බව පෙන්වා දිය හැකි ය.

අභ්‍යාසය

1. සංස්කෘතිය පිළිබඳ නිර්වචන ඇසුරින් එහි ස්වභාවය පිළිබඳ හැඳින්වීමක් කරන්න.

2. කෙටි සටහන් ලියන්න.

   - සංස්කෘතික ගැටුම
   - සංස්කෘතික විසරණය
   - සංස්කෘතික ලැග්ම

3. සංස්කෘතිය හා සමාජය අතර බැඳීම කෙරෙහි බලපාන සාධක 3 කි. එම සාධක අනුව සංස්කෘතිය වෙන්වන ආකාරය ලාංකික සමාජය ඇසුරින් උදාහරණ සහිතව පැහැදිලි කරන්න.

4. බෞද්ධ සංස්කෘතිය වෙනස්වීම කෙරෙහි නූතන බලපෑම කෙබඳුවේ ද යි කාලීන කරුණු ඇසුරින් පැහැදිලි කරන්න.